Český národní komitét astronomický – Mezinárodní astronomická unie

Výroční zpráva za rok 2022

Posláním Českého národního komitétu astronomického (ČNKA) je reprezentace České republiky v mezinárodním měřítku na poli astronomie a astrofyziky, především ve vztahu k Mezinárodní astronomické unii (IAU). ČNKA vydává stanoviska k důležitým otázkám souvisejícím s členstvím České republiky v evropském časopise Astronomy & Astrophysics, Evropské jižní observatoři (ESO) a Evropské kosmické agentuře (ESA). Vedle organizační podpory pro profesionální astronomický výzkum v ČR se podílí i na propagaci astronomie a příbuzných věd a v roli poradního orgánu vstupuje též do astronomického vzdělávání v České republice na různých stupních. Tuto svou roli naplnil i v roce 2022, jak během svých pracovních schůzí, tak na několika akcích pořádaných IAU s organizační podporou a za účasti členů ČNKA v průběhu celého roku.

V roce 2022 pracoval komitét ve složení J. Palouš (předseda), Z. Mikulášek (místopředseda), M. Švanda (tajemník), M. Bárta, J. Borovička, S. Ehlerová, J. Grygar, P. Hadrava, V. Karas, J. Kovář, O. Pejcha, M. Prouza a D. Vokrouhlický. Komitét se sešel na celkově dvou schůzích, první z nich byla kvůli celosvětové pandemii realizována on-line prostřednictvím systému Zoom, druhá pak smíšenou formou s převažující účastí na osobním jednání.

Jednání **31. 1. 2022** v projednalo přihlášky kandidátů na členství IAU z České republiky. Jmenovitě byli za nové členy navrženi: Peter Boorman (ASU), Tomáš Henych (ASU), Daniel Kynoch (ASU), Ana Müller (FZU) a Alena Zemanová (ASU). ČNKA schválil všechny návrhy na juniorské i řádné členy a postoupil je *Membership Committee* IAU k finálnímu rozhodnutí. Návrhy byly následně schváleny a výše zmínění kolegové se stávají od roku 2022 členy IAU.

Na jednání byl pozván J. Kubát, zástupce České republiky v Radě ředitelů časopisu Astronomy & Astrophysics a přednesl referát o plánovaném přechodu časopisu do režimu Open Access v modelu Subscribe To Open (S2O). Na toto téma proběhla v komitétu diskuse již v minulém roce, J. Kubát sdělil, že pro model S2O hlasovala převážná většina členů rady ředitelů. Členové ČNKA opakovaně vyjádřili své obavy o udržitelnost tohoto modelu s nejistým výhledem. V tuto chvíli se ovšem zdá, že nelze než se nastalé situaci přizpůsobit. K tématu a finančním problémům tohoto modelu se písemně vyjádřila i R. Svašková, knihovnice ASU.

Z iniciativy J. Palouše a předsedy ČAS P. Heinzela a emeritního předsedy ČAS Jiřího Grygara vznikl dopis adresovaný vládě ČR ohledně narůstajícího počtu komunikačních družic na nízkých oběžných drahách v okolí Země narušujících astronomická pozorování. Toto stanovisko souvisí s rezolucí přijatou na sjezdu ČAS. Dopis je výzvou vládě, aby se zapojila do mezinárodního úsilí v této věci. Dopis vládě byl ex-post projednán i na zasedání komitétu. Tato iniciativa není ve věci zahlcení blízkého kosmického prostoru umělými tělesy ojedinělou a probíhá paralelně s podobnými výzvami, projekty, diskusemi a studiemi iniciovanými jak Mezinárodní astronomickou unií tak jinými subjekty. Během roku 2022 se Česká astronomická společnost se stala členem IAU Centre For The Protection Of The Dark And Quiet Sky From Satellite Constellation Interference.

Na prvním jednání roku 2022 ČNKA projednal návrh O. Pejchy na usnesení o očekávané výši příjmu doktorských studentů astronomie. Tato iniciativa si klade za cíl synchronizaci odměňování doktorských studentů mezi různými institucemi v rámci České republiky a jeho navýšení na úroveň srovnatelnou s evropskými zeměmi. Současně se snaží vytvořit legální dokument, který by mohl sloužit jako podklad pro výpočet mezd v grantových žádostech. Toto usnesení bylo později přijato *per rollam*.

Na jednání **6. 10. 2022** byl opět pozván J. Kubát, který přednesl zprávu o změnách v Radě ředitelů A&A. Dále komentoval prozatímní výsledek necelého jednoho roku časopisu v režimu otevřeného přístupu v modelu S2O a úspěšnost článků autorů připsaných České republice.

V následujícím bodě podal J. Palouš krátkou zprávu o Valném shromáždění IAU, v diskusi navázali i další členové ČNKA. Další zprávu podávala S. Ehlerová, a to o činnosti ESO. Česká republika je i nadále úspěšná ve výběrových řízeních na obsazení ESO stáží, tento program je dokonce dáván Radou ESO za příklad dobré

spolupráce mezi ESO a národní agenturou, v tomto případě MŠMT. Letos ve výběrových řízeních uspěla A. Oplištilová (MFF UK Praha) a Gabriel Szász (MU Brno) a také Tomáš Fordey (UP Olomouc). ESO však též řeší dopady celosvětové inflace, které se projevují jak v nákladech na provoz stávajících přístrojů, tak v cenách stavby přístrojů nových, zde je tématem zejména pokračující výstavba ELT. S. Ehlerová dále upozornila, že ESO oslavilo 60 let od založení. Připomínkové akce proběhnou až v roce 2023.

ČNKA je prostředníkem v dlouhodobé diskusi o roadmapě evropské astronomie, která je formulována v rámci projektu ASTRONET. C. Vincent (STFC) se na komitét opět obrátil se žádostí o připomínky k současné podobě roadmapy. Členové ČNKA na tuto žádost reagovali a průběhu října zaslali C. Vincentovi prostřednictvím J. Palouše řadu připomínek především ohledně významu malých teleskopů pro dnešní astronomii. Na základě následující diskuse v rámci ČNKA byla ASTRONETu zaslána žádost o začlenění ČNKA jakožto pozorovatele. Tato žádost byla schválena, jedná se o pozorovatelský status na 6 let. Kontaktními osobami se stávají Soňa Ehlerová a Vladimír Karas.

Na říjnovém setkání a posléze v emailové komunikaci byly též probírány nominace vhodných kandidátů na členství v IAU z ČR. Kandidáti byli prostřednictvím J. Palouše vyzváni k vyplnění elektronických přihlášek, které budou schvalovány na začátku roku 2023.

Jako těleso úzce spolupracující s ESO a A&A eviduje ČNKA výstupy českých astronomů v těchto organizacích a zveřejňuje je na webových stránkách ČNKA. V roce 2022 publikovali čeští autoři 19 recenzovaných článků v A&A, bylo zaevidováno 18 impaktovaných článků využívajících pozorování z ESO. Dále se čeští astronomové se v rámci ESO podíleli na 5 pozorovacích projektech v periodě 108 (ta pokrývá projekty realizované v období října 2021 až března 2022) a 8 projektech v periodě 109 (duben 2022 až září 2022). Perioda 110 (říjen 2022 až březen 2023) je ve svém průběhu a závěrečný počet úspěšně realizovaných projektů tak ještě není uzavřen.

Přílohy: zápisy ze schůzí ČNKA

3. 1. 2023

Jan Palouš

(Výroční zprávu zpracoval Michal Švanda ve spolupráci s dalšími členy ČNKA)

Přílohy

Zápis ze schůze ČNKA konané 31. 1. 2022 od 10.00 online přes systém Zoom

Přítomni: J. Palouš (předseda), M. Švanda (tajemník), M. Bárta, J. Borovička, S. Ehlerová, J. Grygar, P. Hadrava, V. Karas, J. Kovář, O. Pejcha, M. Prouza

Omluveni: D. Vokrouhlický, Z. Mikulášek (místopředseda)

Hosté: Jiří Kubát (na bod III), P. Heinzel (zvaný zástupce ČAS)

Program jednání:
I. Zahájení, kontrola zápisu z minulé schůze;
II. Výroční zpráva;
III. Informace o výsledku hlasování Rady ředitelů A&A;
IV. Schvalování přihlášek nových členů IAU;
V. Dopis předsedovi vlády ČR ohledně pravidel na oběžné dráze;
VI. Vyjádření k textu připravovaného textu IAU o ochraně tmavé a klidné oblohy v rámci COPUOS;
VII. Doporučení ohledně očekávané výše příjmu doktorských studentů;
VIII. Informace ze setkání složek ČAS;
IX. Oslava 100 let ČR v IAU - společná konference ČNKA a ČAS;
X. Různé.

I. Schůzi zahájil předseda ČNKA J. Palouš v 10.00 přivítáním přítomných. Z důvodu obtížné pandemické situace se schůze konala online přes systém Zoom. J. Palouš následně konstatoval, že je přítomno 11 z 13 členů ČNKA a komitét je tedy usnášeníschopný. Prvním bodem programu byla kontrola zápisu z minulé schůze. Zápis byl schválen bez připomínek.

II. Výroční zpráva byla také schválena bez připomínek. Před jejím odevzdáním měli všichni členové ČNKA k návrhu zprávy přístup skrz sdílený online dokument, mnozí zprávu editovali a připomínkovali přímo prostřednictvím tohoto online nástroje.

III. Dne 29. 9. 2021 emailem J. Kubát informoval, že Rada ředitelů A&A schválila přechod časopisu Astronomy & Astrophysics do otevřeného přístupu v modelu Subscribe 2 Open (S2O). Pro bylo 24 zástupců, proti 2 (Argentina, Řecko), 2 se zdrželi (Česká republika, Bulharsko). J. Kubát v písemné zprávě ČNKA informoval, že i někteří zástupci, kteří hlasovali pro model S2O, vyjadřovali podobné obavy jako členové ČNKA během rozpravy k tomuto bodu (viz zápis ze schůze z 14. 9. 2021).

Během jednání host J. Kubát dodal, že Astronomy&Astrophysics uveřejnilo na konci roku 2021 press release, že časopis přejde do režimu Open Access s modelem S2O a poprvé k tomu dojde v roce 2022. J. Kubát uvedl, že se pídil po realizaci této skutečnosti v rámci Rady ředitelů, neboť od ledna 2022 tato plánovaná změna zjevně nenastala. Z následné diskuse v rámci Rady ředitelů vyplynulo, že již v červnu 2021 byl v jednom z dokumentů skryt časový plán. Z něho vyplývá, že rozhodnutí, zda se časopis stane na rok periodikem s otevřeným přístupem, padne vždy v únoru a to podle výše vybraného předplatného. Bude-li jeho výše dostatečná, časopis bude následující rok vycházet v režimu open access.

R. Svašková z knihovny ASU v předstihu zaslala shrnutí současné situace z pohledu knihovny ASU. Uvádí, že ASU uhradil na rok 2022 jak předplatné (zpřístupňující A&A pro pracovníky ASU) tak členský příspěvek. Tento příspěvek byl rozúčtován mezi partnery podle klíče odhlasovaného ČNKA. R. Svašková dále uvádí, že společně s Ústřední knihovnou Univerzity Karlovy a Ústřední

knihovnou Masarykovy univerzity sestavila konzorcium, v rámci něhož bude s Národní technickou knihovnou jednat o open source modelu pro A&A v rámci projektu Czech Elib, a to i přesto, že A&A zcela nesplňuje klíčová kritéria pro přijetí do projektu. M. Prouza v návazné diskusi přislíbil zapojení FZU do konzorcia.

IV. Na základě výzvy J. Palouše přišlo pět přihlášek vědeckých pracovníků o členství v IAU pod českou vlajkou. Konkrétně jde o Petera Boormana (ASU), Tomáše Henycha (ASU), Daniela Kynocha (ASU), Anu Müller (FZU) a Alenu Zemanovou (ASU). Přihlášky všech kandidátů byly schváleny. V případech P. Boormana, D. Kynocha a A. Müller proběhla diskuse, zda mohou tito kandidáti kandidovat na individuální členství, přestože od završení jejich Ph.D. uplynulo méně než tři roky. S. Ehlerová, bývalá členka Membership Committee, k tomuto uvedla, že pokud Membership Committee posoudí, že jde o jinak kvalitního kandidáta, u něhož však doba od obdržení Ph.D. uplynula teprve nedávno, může Membership Committee přistoupit k přeřazení tohoto kandidáta do kategorie juniorských členů.

V. J. Palouš a P. Heinzel seznámili přítomné členy ČNKA s dopisem odeslaným premiérovi P. Fialovi, ministru zahraničí J. Lipavskému a ministryni pro vědu, výzkum a inovace H. Langšádlové a podepsaným P. Heinzelem, J. Paloušem a J. Grygarem. Dopis je inspirován rezolucí přijatou během sjezdu ČAS, která tímto přijala stanovisko k narůstajícímu ruchu na oběžné dráze Země zejména v souvislosti se satelity Starlink. ČAS a ČNKA vyzývají vládu ČR, aby se v této věci zapojila do mezinárodního úsilí. J. Palouš s P. Heinzelem dodali, že s odesláním dopisu se čekalo na programové prohlášení vlády, v němž je koordinace mezi evropskými státy jedním z důležitých bodů. V rámci dopisu premiérovi ČAS a ČNKA navrhuje, že by se tato problematika mohla stát jedním z témat během půlročního předsednictví České republiky EU, které začíná 1. 7. 2022.

J. Palouš dodal, že minulý týden byla IAU zorganizována další diskuse k tomuto tématu, během níž se k problematice vyjadřovali zástupci různých vlád, silný mandát měla např. Slovenská republika. Dokument „Working Paper on the protection of Dark and Quiet Skies for Science and Society“ je přiložen. Heinzel doplnil, že s podobnou iniciativou se přihlásila též EAS, která vyzvala k tlaku na národní vlády. Dopis určený premiérovi byl v návaznosti na tuto výzvu přeložen do angličtiny a na vědomí odeslán na adresu prof. Rogera Daviese (EAS) a také prof. Piero Benvenuti (IAU).
P. Heinzel dále upozorňuje, že ze strany vlády zůstal prozatím dopis bez reakce.V nastalé diskusi někteří přítomní vyjádřili názor, že by o dopisu premiérovi měly být informovány i další osoby, jmenovitě ředitel Odboru kosmických záležitostí Ministerstva dopravy Václav Kobera, zástupce ČR při jednání COPUOS V. Nesládek (Ministerstvo dopravy) a ředitel Odboru výzkumu a vývoje na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy Lukáš Levák. Palouš navrhuje odeslání kopie dopisu včetně stanoviska IAU a materiálu EAS. Odeslání budou koordinovat Palouš a Heinzel.

VI. Palouš informoval, že IAU zakládá Centre for regulation in outer space (**IAU Centre for the Protection of the Dark Sky from Satellite Constellation Interference)**, což by mělo představovat stálý orgán, který bude k tématice ochrany oblohy vyjadřovat. S. Ehlerová doplnila, že zatím není známo, kde by se měl tento úřad nacházet, že v loňském roce byla uveřejněna výzva IAU ke vzniku tohoto tělesa. Podle informací S. Ehlerové přišlo na tuto výzvu několik přihlášek, vznik úřadu bude zřejmě oznámen brzy. J. Palouš v této souvislosti uvedl, že na národní úrovni vznikla iniciativa k ustanovení Centra Perka+Kopala, jako společného pracoviště UK a AV ČR, které by se zabývalo otázkami kosmického práva. V tuto chvíli jde o návrh vzniku společného pracoviště, hlavním hybatelem je Katedra mezinárodního práva Právnické fakulty UK (konkrétně Miroslav Machoň). Zpočátku by se činnost centra soustřeďovala na archivaci a zpřístupnění fondů Perka a Kopala ve věcech kosmického práva, v budoucnu by ale centrum vstupovalo i do problematiky regulace užívání vnějšího prostoru. P. Hadrava v této souvislosti připomněl osobu Vladimíra Mandla, který potřebu kosmického práva nastínil již ve 20. a 30. letech minulého století extrapolací leteckého

práva. NTM chystá seminář na toto téma. S. Ehlerová dodala, že další významnou osobou stojící za vznikem centra je Tomáš Pavlíček z archivu a Masarykova ústavu AV ČR.

V. Karas se z dalšího jednání z důvodu jiné pracovní schůzky omluvil, nicméně již v předstihu informoval členy ČNKA o iniciativě MŠMT zaměřené k řešení otázky výše stipendií doktorandů.

VII. Ondřej Pejcha si připravil prezentaci, během níž rámcově seznámil přítomné s motivací vzniku rezoluce ohledně příjmů studentů doktorského studia. Shrnul ekvivalentní příjmy doktorandů v cizích zemích přepočtené na kupní sílu. Dále upozornil na nárůst indexu spotřebitelských cen, který významně degraduje reálnou výši příjmu. Zdůraznil, že doktorandi zaujímají v platových tabulkách vždy spodní příčky a jsou tedy tímto postiženi nejvíce. Komentoval návrh usnesení, které je sice právně nezávazné, ale má doporučující formu. Usnesení by mělo napomoci narovnání podmínek studia doktorandů astronomie. Nejzávažnějším tématem diskuse bylo, pro koho je toto usnesení určeno. Převažujícím názorem bylo, že cílovou skupinou jsou školící pracoviště vychovávající doktorandy astronomie. P. Hadrava následně uvedl širší historické souvislosti, podle nichž jsou mladí vědci ve špatné pozici tradičně snad již od dob Rakouska-Uherska. Zdůraznil, že tento problém se netýká jen studentů astronomie, ale že ve stejné pozici jsou všichni studenti. P. Heinzel zdůraznil, že usnesení jistě není určeno grantovým agenturám, neboť ty při přidělování finančních prostředků vycházejí výhradně z grantového návrhu. Dále diskutoval zvyklosti na ASU. Dosavadní praxe na ASU je taková že studenti přijatí do doktorského programu jsou přijímáni do částečného pracovního úvazku (0,25), nebo na tzv. dohodu o pracovní činnosti. Finance jsou hrazeny z instituce nebo z grantu, což je důležité z pohledu finanční udržitelnosti; vyplácení všech studentů přijatých na rozličných školách pouze z instituce by kladlo nadměrné finanční nároky a takový postup není vnímán vstřícně z pohledu Akademie jakožto zřizovatele ústavu. Následně M. Prouza popsal přístup FZU, kdy doktorandi získávají úvazky ve výši 0,4 až 0,6 z institucionálních prostředků potenciálně navýšené z prostředků grantových. J. Kovář poznamenal, že z hlediska SLU je částka navrhovaná pro doktorandy (27000 čistého pro rok 2021) vyšší než obvyklá, v tamních platových tabulkách odpovídá přibližně čisté tarifní mzdě docenta. Dále navázal popisem zvyklostí na SLU. V další diskusi zaznělo několik upřesňujících návrhů.

J. Palouš následně diskusi uzavřel a pověřil O. Pejchu, aby usnesení modifikoval v souladu s proběhlou diskusí. Vhodné by bylo například zohlednit i reálné životní náklady v sídlech jednotlivých školících pracovišť. O usnesení pak bude hlasováno elektronickou formou. Jeho finální podoba pak bude s průvodním dopisem rozeslána dotčeným institucím resp. školícím pracovištím. P. Hadrava navrhl informovat o této iniciativě i širší platformy např. iniciativu Věda žije.

VIII & IX. P. Heinzel shrnul problematiku a pravidla setkání složek ČAS. Shrnul, že tzv. Malé setkání složek, které je výhradně organizační, proběhlo v lednu a z hlediska ČNKA bylo bezproblémové. Letošní Velké setkání se uskuteční v ostravském planetáriu v květnu nebo červnu. V rámci VS bude velký blok (zřejmě ½ dne) věnován 100 let Československa v IAU, což se týká ČNKA velmi úzce. Akce se zúčastní i zástupci Slovenské astronomické společnosti. Součástí bude zřejmě i setkání studentů. Termín zatím není zafixován, v současnosti je preferován začátek června. J. Palouš připomněl, že v roce 2019, 100 let od založení IAU a také 100 let doc. Perka, byla pozvána tehdejší prezidentka IAU Ewine Dishoeck. K letošním oslavám J. Palouš navrhuje pozvat současnou prezidentku IAU Debru Elmegreen. Vhodnými tématy pro přednášky v rámci stoletého výročí ČR v IAU jsou například shrnutí příspěvků Československa do IAU, historická retrospektiva kongresu 1922 a podobně.

X. Vzhledem k tomu, že J. Palouš o iniciativě vzniku Centra Perka a Kopala již informoval v rámci bodu VI., byl tento bod již dopředu vyčerpán.

Schůze byla ukončena v 12.15.

Zapsal: M. Švanda. Ověřil: J. Palouš.

Přílohy:

- Dopis premiérovi
- „Working paper IAU“

Zápis ze schůze ČNKA konané 6. 10. 2022 od 14.00 v Astronomické ústavu v Praze na Spořilově

Přítomni: J. Palouš (předseda), Z. Mikulášek (místopředseda, online), M. Švanda (tajemník), M. Bárta, J. Borovička, S. Ehlerová, J. Grygar, P. Hadrava, V. Karas, J. Kovář (online), O. Pejcha

Omluveni: D. Vokrouhlický, M. Prouza

Hosté: Jiří Kubát (na bod II)3

Program jednání:
I. Zahájení, kontrola zápisu z minulé schůze;
II. Zpráva o české účasti v Astronomy & Astrophysics
III. Členové IAU. Výzva k nominacím. Převod starších juniorských členů na individuální.
IV. Zpráva o Valném shromáždění IAU 2022 (Busan)
V. Astronet
VI. Sympozia a konference 2023/24: návrhy a spoluorganizování
VII. ESO
VIII. Různé

I. Schůzi zahájil předseda ČNKA J. Palouš v 14.00 přivítáním přítomných. J. Palouš konstatoval, že je přítomna většina členů komitétu a ČNKA je tedy usnášeníschopný. Prvním bodem programu byla kontrola zápisu z minulé schůze. Zápis byl schválen bez připomínek. J. Palouš k minulému zápisu dodal informaci o přijatých členech IAU v souvislosti s předchozí nominací. Dále informoval o finální formě Usnesení o doktorandech, které bylo rozesláno institucím podílejícím se na vzdělávání doktorandů. K věci proběhla následně krátká debata ohledně současného stavu realizace reformy stipendií. O. Pejcha informoval, že zřejmě došlo ke zpoždění této reformy. Současně informoval, že usnesení o doktorandech již sám použil jako legální podklad pro stanovení mzdových prostředků v grantové žádosti. M. Švanda dodal, že po rozeslání usnesení nedostal na toto žádnou zpětnou vazbu.

Palouš informoval o dopisu od L. Honzíka (ČAS) o nutnosti vypracovat určité množství dokumentace (např. plán činnosti na příští rok). M. Bárta objasnil, že většina povinností se týká složek nebo sekcí ČAS, nikoli pracovních skupin. P. Hadrava poukazuje, že by bylo dobré připomenout jediný finanční požadavek ČNKA, což je uhrazení poplatku IAU. Vyřídí Palouš.

II. Referát o aktuálním dění ohledně časopisu Astronomy & Astrophysics přednesl host J. Kubát. Připomenul, že v Radě ředitelů je zastoupeno 27 zemí s hlasovacím právem a zástupce ESO jako pozorovatel. Během poslední schůze konané nezvykle v měsíci červenci v hybridní formě byly ustanoveny nové výkonné orgány. Vedení rady ředitelů převzal W. Duschl (Německo),

místopředsedou je od loňského roku V. Charmandaris (Řecko), výkonný výbor pracuje ve složení B. Nordström (Dánsko), L. Kiss (Maďarsko), A. Kucinskas (Lotyšsko) a E. Villaver (Španělsko). J. Kubát podal krátkou zprávu o činnosti jednotlivých složek. Členský příspěvek ČR pro příští rok činí 3450 EUR, další částka je hrazena z předplatného. Jako člen-pozorovatel byla přijata Gruzie (členové-pozorovatelé 2 roky neplatí členské příspěvky). Od 4. 4. 2022 je A&A vydáván v režimu open access v modelu S2O, a to s platností na rok. Poté bude model znovu přehodnocen, zda bude časopis otevřen na další rok. Z hlediska nákladovosti je ČR je velmi efektivní, čistě finančně se členství vyplácí: při nákladu 100 euro na vydanou stránku je členský příspěvek ČR asi o polovinu menší, než by odpovídalo stránkovým nákladům. Faktor dopadu (impact factor) dosáhl vloni hodnoty 6,24, což je největší hodnota z běžných oborových časopisů. Hodnota impaktového faktoru je zřejmě vyšší díky úspěšným speciálním svazkům (topical issues) věnovaným moderním přístrojům. A&A nadále otevřeně podporuje Ukrajinu v konfliktu s Ruskem. Ukrajině je odpuštěn členský příspěvek, autorům s ruskou afiliací nebudou odpouštěny publikační poplatky. Na titulní stránce se trvale nachází rezoluce odsuzující ruskou agresi na Ukrajině. Diskuse o úsporách doporučená ČNKA při minulé schůzi nebyla zařazena do programu schůze Rady ředitelů. Vloni bylo v A&A vydáno 44 článků připsaných České republice, procento přijatých článků dosáhlo hodnoty 79 %. To je spíše vyšší hodnota, i když státy jako Německo nebo Francie přesahují acceptance rate 90 %.

III. J. Palouš připomněl podmínky nominací na nové členy IAU, včetně juniorské kategorie. M. Švanda promítl aktuální seznam juniorských členů a poukázal na adepty, kteří by měli zažádat o individuální členství, zejména s ohledem na dobu od udělení Ph.D. Tyto adepty Švanda osloví. J. Palouš rozešle výzvu k novým motivacím a vyzývá členy ČNKA, aby tuto výzvu šířili ve svém okolí.

IV. Zprávu o konání GA IAU podal J. Palouš. V rámci business meetingu bylo bodem přijetí Gruzie do IAU. O této iniciativě J. Palouš informoval členy ČNKA v předstihu emailem, žádný z členů ČNKA nevyjádřil nesouhlas, proto J. Palouš jménem ČR hlasoval pro přijetí Gruzie.

Další body:

- IAU Office for Astronomy Outreach slaví 10 let, v té souvislosti otevřelo mezinárodní soutěž Name ExoWorlds 2022. Informaci doplňuje S. Ehlerová. Tentokrát je akce ve srovnání s předchozím během menší, oproti tomu má velmi striktní pravidla. Národní uzly do soutěže vstupují kromě propagace až v okamžiku výběru návrhů, jinak vše prochází centrálně přes IAU. Do 11. listopadu je možno podávat návrhy na název dvojice planeta/exoplaneta, které budou zřejmě pozorovány JWST. Přišlé žádosti IAU následně geograficky rozdělí a dostávají se k hodnocení národními uzly. Finální volba je opět provedena IAU, která pro 20 světů v soutěži vybere nejlepší návrhy. Oproti předchozím běhům projektu tentokrát návrh mohou podat pouze týmy, ideálně kombinace žáka/studenta, učitele, profesionálního a amatérského astronoma. Je třeba nejen návrh podat, ale dále uspořádat popularizační aktivitu a zdokumentovat ji a přidat video o pojmenování v rodném jazyce. Situaci dále komplikuje podmínka unikátnosti jména, doposud nepoužitého pro jiné astronomické objekty, např. planetky.
- Bylo založeno Centre for the Protection of the Dark and Quiet Sky from Satellite Constellation Interference (CPS). Detaily dodává opět S. Ehlerová, neboť se toto téma probíralo i v rámci Výkonného výboru ČAS. ČAS se stane přidruženým členem CPS. S. Ehlerová zmiňuje, že aktivity některých uzlů CPS jsou vyloženě vhodné pro činnost v rámci ČAS (např. zapojení veřejnosti). Sledováním satelitů se u nás profesionálně zabývá Hvězdárna Teplice.
- Příští Valné shromáždění se uskuteční v roce 2024 v Jihoafrické republice, to následné v roce 2027 se vrací do Říma, kde se konalo úplně první GA IAU v roce 1922.

V. Astronet. Colin Vincent, reprezentant STFC, se J. Paloušovi dopisem připomenul s žádostí o připomínky k aktualizaci evropské roadmapy astronomie, sestavované Astronetem. V. Karas reaguje, že některé své připomínky již zaslal. J. Palouš v návaznosti žádá i ostatní členy ČNKA o vyjádření k současnému stavu roadmapy, například ve formě krátkých bodů poukazujících na nezařazené nebo nesprávně zařazené přístroje či tématické okruhy výzkumu. S Ehlerová v návaznosti zmiňuje, že např. popis HPC je zaměřen spíše na archivaci a téměř nemluví o velkoškálových numerických simulacích. J. Palouš diskusi uzavírá s žádostí o dodání připomínek do 31. 10. Navrhuje, aby se členové ČNKA podívali alespoň na části svázané s jejich odborností. Příslušné dokumenty ke studiu jsou k dispozici na https://www.astronet-eu.org/.

VI. Sympozia IAU. J. Palouš konstatoval, že termín k podání Letters of Intent pro organizaci sympozií s podporou IAU již vypršel a že si není vědom žádného podaného návrhu, na němž se zásadním způsobem podílejí pracovníci českých institucí. Vyzval přítomné členy, že pokud by tomu přeci jen bylo, rád by byl o této aktivitě informován. O. Pejcha informoval o proběhlé diskusi o způsobu a formě organizace setkání o dotykových dvojhvězdách, není si však vědom, že by byl návrh nakonec podán IAU. J. Palouš pro úplnost dodává, že na organizaci sympozia IAU přispívá částkou 40 000 EUR na cestovní granty. Dále připomíná, že vzhledem ke konání GA IAU v roce 2027 v Římě by bylo vhodné v této věci zvýšit národní aktivitu, neboť Itálie je geograficky blízko.

VII. S. Ehlerová podala zprávu o proběhlých jednání Rady ESO. I ESO řeší dopady vysoké inflace, situace je obtížná zejména s ohledem na prudce se zvyšující náklady stavby velkých přístrojů. ELT zůstává prioritou, VLT a jeho rozvoj je též stále vysoko v seznamu priorit. Stavba ELT zdárně pokračuje, avšak v průběhu se objevují nečekané technické komplikace, které jsou obratem řešeny. První světlo je plánováno na rok 2027, v tuto chvíli nic nenasvědčuje zásadnímu zpoždění. ESO podalo České republice, podobně jako všem dalším členským státům, žádost o zvláštní příspěvek na stavbu ELT, tento příspěvek v celkové výši cca 1 milionu EUR zaplatí MŠMT. Letos slaví ESO 60 let od založení, s ohledem na různé nepříznivé okolnosti však nejsou plánovány žádné okázalé oslavy, některé akce snad proběhnou až v příštím roce. To se bude týkat např. ESO dnů, které v ČR proběhnou v roce 2023.

Na stole je stále možnost uzavření celé observatoře La Silla z důvodu úspor. S. Ehlerová však uklidňuje, že současné zakázky budou dobíhat až do roku 2028 a jejich předčasné ukončování není na pořadu dne. S. Ehlerová vyzývá členy ČNKA, aby ji upozornili na případné místní zájmy na ESO přístrojích, které by měla podpořit na dalším zasedání Rady ESO, jež se uskuteční v prosinci. J. Palouš a S. Ehlerová dále informují o ESO stážích pro mladé pracovníky hrazených z prostředků MŠMT. V těchto soutěží jsou Češi poměrně úspěšní, i na posledním zasedání Rady ESO byl tento program zmíněn jako příklad dobré praxe spolupráce národní agentury s ESO. Letos ve výběrových řízení uspěla Alžběta Oplištilová (AÚ UK) a Gabriel Szász (MU Brno) na vědecké pozice a Tomáš Fordey (Optická laboratoř Univerzita Palackého Olomouc) v inženýrské pozici. O. Pejcha se dále zeptal na detaily tohoto programu.

VIII. Různé.

- J. Grygar navrhuje spojit se s J. Duškem, opětovně zvoleným do Senátu parlamentu ČR, ve věci pojmenování exoplanet. S. Ehlerová připomíná, že se Senátem počítá v příštím roce v souvislosti s organizací ESO dnů, kdy plánuje v Senátu uspořádat diskusi o současnosti a budoucnosti pozemní astronomie. J. Grygar se ptá, ze by i v tomto bylo možné zapojit J. Duška.
- J. Grygar dále informuje, že během 39. Ebicyklu narazili na soukromou hvězdárnu ve Strážkách u Ústí nad Labem. Tu zde vybudoval amatérský astronom p. Neumann.

Hvězdárna je v současnosti vybavena 60cm dalekohledem, v plánu je i 3m radioteleskop. Majitel nabízí zaměstnání astronoma na plný úvazek, s předpokládaným rozdělením prací 1/3 na popularizaci, zbytek na vědeckou činnost. V diskusi dále vystoupil M. Bárta, který se s majitelem též osobně setkal. Členové ČNKA jsou vyzýváni tuto informaci dále šířit.

- V. Karas podal informaci o tom, že v návaznosti na završení jeho desetiletého mandátu ve vedení ASU byl od května t.r. jmenován nový ředitel ústavu, dr. Michal Bursa. Zástupcem ASU v ČNKA zatím zůstává Karas, čímž je zajištěno informování směrem k vedení ústavu; M. Bursa bude na schůze ČNKA též pravidelně zván.
- V. Karas dále informuje, že člen ČNKA J. Kovář se stal nositelem stříbrné medaile Slezské univerzity za významné organizační aktivity a pedagogickou práci. ČNKA laureátovi ocenění gratuluje.

Vzhledem k absenci dalších témat k diskusi byla schůze v 15.50 ukončena.

Zapsal: M. Švanda. Ověřil: J. Palouš.